O‘ZBEKISTON MILLIY STANDARTI

Tarvuzlarni savdoga chiqarish va tijorat sifatini nazorat qilish standarti

(FFV-37:2023, IDT)

Rasmiy nashr

O‘zbekiston standartlar instituti
Toshkent

STANDARTLAR INSTITUTI #Q05UMAENFT - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

So‘zboshi

1 O‘zbekiston standartlar instituti tomonidan **ISHLAB CHIQILDI.**

2 O‘zbekiston standartlar institutining 2026-yil 21-iyuldagi 26/XSt-26-sonli buyrug‘i bilan **TASDIQLANDI.**

3 Ushbu standart FFV-37:2023 “Standart**,** concerning the marketing and commercial quality control of watermelons” xalqaro standartiga aynan o‘xshash.

4 DASTLABKI AMALGA KIRITILISHI

Ushbu milliy standart va unga bo‘lgan o‘zgartishlarni O‘zbekiston hududida amalga kiritish haqidagi axborot Standartlashtirish bo‘yicha milliy organning rasmiy veb-saytlari va standartlarning yillik axborot ko‘rsatkichlarida chop etiladi.

Ushbu standartni O‘zbekiston hududida rasmiy tarqatish mutlaq huquqi O‘zbekiston standartlar institutiga tegishlidir

STANDARTLAR INSTITUTI #Q05UMAENFT - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

IZOH

Qishloq xo‘jaligi sifati standartlari bo‘yicha ishchi guruh

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Yevropa Iqtisodiy Komissiyasi (BMT YeIK) Qishloq xo‘jaligi sifat standartlari bo‘yicha ishchi guruhining tijorat standartlari xalqaro savdoni rivojlantirishga ko‘maklashadi, yuqori sifatli mahsulotlar ishlab chiqarishni rag‘batlantiradi va rentabellikni oshiradi.

Ishlab chiqaruvchilar va iste’molchilar manfaatlarini himoya qiladi. BMT YEIK standartlari hukumat tashkilotlari, ishlab chiqaruvchilar, savdogarlar, import va eksport qiluvchilar, shuningdek, boshqa xalqaro tashkilotlar tomonidan qo‘llaniladi va yangi meva va sabzavotlar, quruq va quritilgan mevalar, urug‘lik kartoshka, go‘sht, kesilgan gullar, tuxum va tuxum mahsulotlarini o‘z ichiga olgan keng ko‘lamli qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini qamrab oladi.

Birlashgan Millatlar Tashkilotiga a’zo har qanday mamlakat Ishchi guruh faoliyatida teng ishtirok etishi mumkin. BMT EEKning qishloq xo‘jaligi standartlari bo‘yicha qo‘shimcha ma’lumotlarni bizning veb-saytimizdan olishingiz mumkin: http://www.unece.org/trade/agr/welcome.html.

Mazkur qayta ko‘rib chiqilgan Tarvuzlar standarti ECE/CTCS/WP.7/2021/21 hujjatiga asoslanib ishlab chiqilgan hamda 2021-yilda Ishchi guruh tomonidan ko‘rib chiqilib qabul qilingan (COVID-19 pandemiyasi davrida amal qilgan maxsus tartib-taomillarga muvofiq «sukut saqlash tartibi» asosida).

Ushbu standartni talqin qilish yoki qo‘llashda tushunmovchiliklar yuzaga kelganda standartning asli yozilgan tillarining biridan foydalanish tavsiya etiladi

STANDARTLAR INSTITUTI #Q05UMAENFT - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

O‘ZBEKISTON MILLIY STANDARTI

TARVUZLARNI SAVDOGA CHIQARISH VA TIJORAT SIFATINI NAZORAT QILISH STANDARTI

СТАНДАРТЫ КАСАЮЩИЙСЯ СБЫТА И КОНТРОЛЯ ТОВАРНОГО КАЧЕСТВА АРБУЗОВ

STANDARD FOR CONCERNING THE MARKETING AND COMMERCIAL QUALITY CONTROL OF WATERMELONS

Amalga kiritish sanasi: 1.08.2026-yil

I. Mahsulotni ta’rifi

Ushbu standart iste’molchiga yangi holda yetkazib berish uchun mo‘ljallangan *Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsum. et Nakai turiga mansub navlardan (kultivarlardan) yetishtirilgan tarvuzlarga nisbatan qo‘llaniladi. Sanoatda qayta ishlash uchun mo‘ljallangan tarvuzlar ushbu standart doirasiga kirmaydi.

II. Sifatga oid qoidalar

Ushbu standartning maqsadi tarvuzlarga tayyorlash va qadoqlashdan keyin qo‘yiladigan sifat talablarini belgilashdan iborat.

Biroq, standart eksport qilish yoki jo‘natish bosqichidan keyingi bosqichlarda qo‘llanilganda, mahsulotlarda ushbu standart talablariga nisbatan quyidagi o‘zgarishlar kuzatilishi mumkin:

• yangi uzilgan mahsulotga xos yangilik va taranglik xususiyatlarining biroz pasayishi;

•“Ekstra” navidan tashqari boshqa navlarga mansub mahsulotlarda ularning tabiiy rivojlanishi va tez buziluvchanligi tufayli sifatning biroz yomonlashishi.

Mahsulot egasi (sotuvchisi) ushbu standart talablariga muvofiq bo‘lmagan mahsulotlarni namoyish etishi, sotuvga taklif qilishi, yetkazib berishi yoki boshqa har qanday usulda muomalaga chiqarishi mumkin emas. Mahsulot egasi (sotuvchisi) mahsulotning ushbu standart talablariga muvofiqligini ta’minlash uchun javobgar hisoblanadi.

A. Minimal talablar

Har bir nav uchun belgilangan maxsus talablar va ruxsat etilgan og‘ishlar hisobga olingan holda, barcha navlardagi tarvuzlar quyidagi talablarga javob berishi kerak:

• butun bo‘lishi;

• sog‘lom bo‘lishi; chirigan yoki iste’mol uchun yaroqsiz holga keltiradigan darajada buzilgan mahsulotlar qabul qilinmaydi;

• toza, ko‘zga ko‘rinadigan begona aralashmalardan deyarli xoli bo‘lishi;

• zararkunandalardan deyarli xoli bo‘lishi;

• eti zararkunandalar tomonidan shikastlanmagan bo‘lishi;

• ortiqcha tashqi namlikdan xoli bo‘lishi;

• begona hid va begona ta’mga ega bo‘lmasligi.

STANDARTLAR INSTITUTI #Q05UMAENFT - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

Tarvuzlarning rivojlanish darajasi va holati quyidagilarni ta’minlashi kerak:

• tashish va ortib-tushirish jarayonlariga bardosh bera olishi;

• belgilangan manzilga qoniqarli holatda yetib borishi.

B. Yetilish talablari

Tarvuzlar yetarli darajada rivojlangan bo‘lishi hamda qoniqarli darajada yetilgan va pishgan bo‘lishi kerak. Meva etining rangi va ta’mi yetarli darajadagi pishganlik holatiga mos kelishi lozim.

Ushbu talabni qanoatlantirish uchun mevaning ekvatorial kesimidagi etining markaziy qismida o‘lchanadigan refraktometrik ko‘rsatkich kamida 8° Brix ga teng yoki undan yuqori bo‘lishi kerak.

C. Tasniflash

Tarvuzlar belgilangan uchta navga bo‘linadi:

(i) Ekstra nav

Ushbu navga mansub tarvuzlar oliy sifatli bo‘lishi kerak. Ular naviga xos xususiyatlarga ega bo‘lishi kerak.

Tarvuz bandining uzunligi 5 cm dan oshmasligi kerak.

Tarvuzlar nuqsonlardan xoli bo‘lishi kerak. Biroq mahsulotning umumiy tashqi ko‘rinishi, sifati, saqlanish sifati va qadoqdagi taqdimotiga ta’sir ko‘rsatmaydigan juda kichik yuzaki nuqsonlarga yo‘l qo‘yiladi.

O‘sish davrida yer bilan tutashgan qismida hosil bo‘lgan oqarib qolgan dog‘ nuqson hisoblanmaydi.

(ii) Birinchi nav

Ushbu navga mansub tarvuzlar yaxshi sifatli bo‘lishi kerak. Ular naviga xos xususiyatlarga ega bo‘lishi kerak.

Tarvuz bandining uzunligi 5 cm dan oshmasligi kerak.

Biroq, mahsulotning umumiy tashqi ko‘rinishi, sifati, saqlanish sifati va qadoqdagi taqdimotiga salbiy ta’sir ko‘rsatmagan taqdirda, quyidagi kichik nuqsonlarga yo‘l qo‘yiladi:

• shaklining yengil darajada nuqsonli bo‘lishi;

• po‘stlog‘i rangining yengil darajada nuqsonli bo‘lishi; bunda tarvuzning o‘sish davrida yer bilan tutashgan qismida hosil bo‘lgan oqarib qolgan dog‘ nuqson hisoblanmaydi;

• yengil bitgan yuzaki yoriqlarning mavjudligi;

• po‘stlog‘idagi yengil nuqsonlar, bunda ularning umumiy maydoni meva yuzasining o‘n oltidan bir qismidan oshmasligi kerak.

STANDARTLAR INSTITUTI #Q05UMAENFT - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

(iii) Ikkinchi nav

Ushbu navga yuqori navlar talablariga javob bermaydigan, biroq yuqorida belgilangan minimal talablarga muvofiq bo‘lgan tarvuzlar kiritiladi.

Quyidagi nuqsonlarga, tarvuzlar o‘zining sifati, saqlanish sifati va taqdimotiga oid asosiy xususiyatlarini saqlab qolgan taqdirda, yo‘l qo‘yiladi:

- shaklidagi nuqsonlar;
- po‘stlog‘i rangidagi nuqsonlar; bunda tarvuzning o‘sish davrida yer bilan tutashgan qismida hosil bo‘lgan oqarib qolgan dog‘ nuqson hisoblanmaydi;
- bitgan yuzaki yoriqlar;
- po‘stlog‘idagi nuqsonlar, bunda ularning umumiy maydoni meva yuzasining sakkizdan bir qismidan oshmasligi kerak;
- yengil ezilish izlari.

III. O‘lchamlarga oid qoidalar

O‘lcham har bir mahsulot birligining massasi bo‘yicha aniqlanadi.

O‘lchamlarning bir xilligini ta’minlash maqsadida, bitta qadoqdagi mahsulotlarning massasi o‘rtasidagi farq 2 kg dan oshmasligi kerak. Eng yengil mahsulot birligining massasi 6 kg dan ortiq bo‘lgan hollarda esa bu farq 3,5 kg dan oshmasligi kerak.

Ushbu massa bo‘yicha bir xillik talabi poddon qutilarida, konteynerlarda yoki transport vositasida quyma holda joylashtirilgan tarvuzlarga nisbatan qo‘llanilmaydi.

IV. Ruxsat etilgan chetlashishlar

Savdoning barcha bosqichlarida har bir to‘pida sifat va o‘lcham[1] bo‘yicha ushbu nav uchun belgilangan talablarga to‘liq javob bermaydigan mahsulotlar mavjud bo‘lishiga yo‘l qo‘yiladi. [1]

A. Ruxsat etiladgan og‘ishlar

(i) Ekstra nav

Umumiy hisobda miqdori yoki vazni bo‘yicha 5 % gacha ushbu nav talablariga to‘liq javob bermaydigan, biroq birinchi nav talablariga mos keladigan tarvuzlar mavjud bo‘lishiga ruxsat etiladi.

Ushbu ruxsat etilgan og’ishlar doirasida umumiy miqdorning 0,5 % dan ko‘p bo‘lmagan qismi ikkinchi nav sifat talablariga javob beradigan mahsulotlardan iborat bo‘lishi mumkin.

(ii) Birinchi nav

Umumiy hisobda miqdori yoki vazni bo‘yicha 10 % gacha ushbu nav talablariga javob bermaydigan, biroq ikkinchi nav talablariga mos keladigan tarvuzlar mavjud bo‘lishiga ruxsat etiladi.

STANDARTLAR INSTITUTI #Q05UMAENFT - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

Ushbu ruxsat etilgan og‘ishlar doirasida umumiy miqdorning 1 % dan ko‘p bo‘lmagan qismi ikkinchi nav sifat talablariga ham, minimal talablarga ham javob bermaydigan yoki degradatsiyaga uchragan mahsulotlardan iborat bo‘lishi mumkin.

(iii) Ikkinchi nav

Umumiy hisobda miqdori yoki vazni bo‘yicha 10 % gacha ushbu nav talablariga ham, minimal talablarga ham javob bermaydigan tarvuzlar mavjud bo‘lishiga ruxsat etiladi.

Ushbu ruxsat etilgan og‘ishlar doirasida umumiy miqdorning 2 % dan ko‘p bo‘lmagan qismi degradatsiyaga uchragan mahsulotlardan iborat bo‘lishi mumkin.

Ushbu 10 % ruxsat etilgan og‘ishlar doirasida bandi joyida yoriqlari bo‘lgan mevalar hamda danagi yorilgan mevalarning mavjud bo‘lishiga ruxsat etiladi.

B. O‘lcham bo‘yicha ruxsat etilgan og‘ishlar

Barcha sifat toifalari uchun (kalibrlash amalga oshirilgan hollarda) umumiy hisobda miqdori yoki vazni bo‘yicha 10 % gacha kalibrlash talablariga javob bermaydigan tarvuzlarning mavjud bo‘lishiga ruxsat etiladi.

V. Taqdim etishga oid qoidalar

A. Bir xillik

Har bir qadoq tarkibi bir xilda bo‘lishi va faqat bitta kelib chiqishga ega, bir xil navga mansub, bir xil sifat toifasi va o‘lchamdagi (kalibrlash amalga oshirilgan hollarda) tarvuzlardan iborat bo‘lishi lozim; “ekstra” navdagi tarvuzlar bir xil rangga ega bo‘lishi kerak.

Qadoq tarkibining ko‘rinib turgan qismi butun qadoq tarkibiga to‘liq mos kelishi lozim.

B. Qadoqlash

Tarvuzlar mahsulotning zarur darajada himoyalanishini ta’minlaydigan usulda qadoqlanishi kerak. Qadoqning ichki qismida foydalaniladigan materiallar toza hamda mahsulotga har qanday tashqi yoki ichki shikast yetkazilishining oldini oladigan sifatga ega bo‘lishi lozim. Materiallardan, xususan, savdo xususiyatlari ko‘rsatilgan qog‘oz yoki foydalanishga faqat tamg‘alash yoki yorliqlash ishlari zaharsiz bo‘yoq yoki yelim yordamida bajarilgan taqdirda ruxsat etiladi.

Mahsulotlarga yakka tartibda yopishtiriladigan yorliqlar shunday bo‘lishi kerakki, ular olib tashlanganda o‘zidan yelimning ko‘rinib turadigan izlarini qoldirmasligi va po‘stloqning nuqsonlariga olib kelmasligi kerak. Alohida mevalarga lazer yordamida tushirilgan ma’lumotlar mahsulot eti yoki po‘stlog‘ining nuqsonlariga sabab bo‘lmasligi lozim.

Qadoqlar (yoki transport vositasida uyma holda taqdim etiladigan mahsulot partiyalari) har qanday begona modda va aralashmalardan xoli bo‘lishi kerak. Transport vositasida uyma holda tashiladigan tarvuzlar transport vositasining pol qismi va devorlaridan toza hamda

STANDARTLAR INSTITUTI #Q05UMAENFT - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

mevalarga hech qanday begona ta’m yoki hid o‘tkazmaydigan tegishli himoya materiali bilan ajratilgan bo‘lishi lozim.

[1] Muvofiqlikni tekshirish birlamchi yoki birlashtirilgan namunalarni baholash orqali amalga oshiriladi.

Ushbu jarayon tasodifiy ravishda tanlab olingan namunalarning sifati butun mahsulot тўпининг sifatini aks ettiradi degan taxmin tamoyil asoslanadi. Muvofiqlikni tekshirish bo‘yicha Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotining (OECD) amaliy qoidalarini qo‘llash — ham operatorlar (tadbirkorlik sub’yektlari) tomonidan jo‘natish bosqichlarida, ham ulgurji savdo va tarqatish (distributsiyalashtirish) markazlarida hamda oziq-ovqat mahsulotlarining chakana savdo do‘konlari omborxonalarida qo‘llanilishi tavsiya etiladi.

VI. Tamg‘alashga oid qoidalar

Har bir qadoqning[2] tashqi tomonidan ko‘rinadigan qismida, bir tomonga guruhlangan holda, aniq, o‘chmaydigan (yuvilib ketmaydigan) harflar bilan quyidagi ma’lumotlar tushirilgan bo‘lishi kerak.

Uyma holda (to‘g‘ridan-to‘g‘ri transport vositasiga yuklangan) tashiladigan tarvuzlar uchun ushbu ma’lumotlar mahsulotga hamrohlik qiluvchi va transport vositasining ichki qismida ko‘rinadigan joyga mahkamlangan hujjatda ko‘rsatilgan bo‘lishi kerak. Mahsulotni bunday yuklash usulida o‘lchamlarni majburiy tartibda ko‘rsatish talab etilmaydi.

A. Identifikatsiya

Qadoqlovchi va/yoki jo‘natuvchi/eksportchi:

Nomi va yuridik manzili (masalan, ko‘cha/shahar/hudud/pochta indeksi hamda, agar kelib chiqish mamlakatidan farq qilsa, mamlakat nomi) yoki bunday tizimni qo‘llayotgan mamlakat BMTning Yevropa iqtisodiy komissiyasi Kod belgilari reyestriga[4] kiritilgan bo‘lsa, milliy vakolatli[3] organ tomonidan rasman tan olingan kod belgisi. Ko‘cha nomi va uy raqami mavjud bo‘lmagan taqdirda, yuridk manzil sifatida fermer xo‘jaligi yoki ob’yektning nomi, eng yaqin qishloq, shahar, viloyat va pochta indeksi ko‘rsatilishi mumkin; yoki GPS koordinatalari hamda abonent pochta qutisi raqami eng yaqin shahar, viloyat va mamlakat nomi bilan birgalikda taqdim etilganda yuridik manzil sifatida qabul qilinadi. [5]

B. Mahsulotning xususiyati

• “Tarvuzlar” — agar qadoq tarkibidagi mahsulot tashqi tomondan ko‘rinmaydigan bo‘lsa;
• Navning nomi (ixtiyoriy ravishda);
• Mahsulot mag‘zining (etining) rangi — agar u qizil rangda bo‘lmasa;
• “Urug‘siz” — tegishli hollarda[6].
• Mahsulotning kelib chiqishi

[2] Ushbu tamg‘alash qoidalari ko‘rsatilgan ma’lumotlarga ega bo‘lgan transport qadoqlarida taqdim etiladigan chakana savdo qadoqlariga nisbatan tatbiq etilmaydi. Biroq, ular alohida taqdim etiladigan chakana savdo qadoqlariga nisbatan tatbiq etiladi.

[3] Bir qator mamlakatlar milliy qonunchiligi ishlab chiqaruvchi/qadoqlovchi nomi va manzilining aniq ko‘rsatilishini talab qiladi. Biroq, kodli belgi qo‘llanilgan taqdirda, "qadoqlovchi va/yoki jo‘natuvchi" (yoki shunga

STANDARTLAR INSTITUTI #Q05UMAENFT - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI

tenglashtirilgan qisqartmalar) degan belgi ushbu kodli belgi bilan uzviy bog‘liq holda ko‘rsatilishi kerak, shuningdek, agar ushbu belgi mahsulot kelib chiqqan mamlakatdan farqli bo‘lsa, kodli belgidan oldin uni tan olgan mamlakat/hududning ISO 3166 (alfa-2) standarti bo‘yicha kodi ko‘rsatilishi lozim.

[4] http://www.unece.org/trade/agr/codemarkregistry.html saytiga qarang.

[5] Amerika Qo‘shma Shtatlarining pochta qutisi manzilidan foydalanish bo‘yicha maxsus sharti mavjud, chunki bu manzil obyektlarni tekshirish yoki mahsulotlarni qaytarib olish holatlarida tezkor chora ko‘rish imkonini bermasligi mumkin hamda qadoqlovchi va/yoki jo‘natuvchi/eksport qiluvchiga taalluqli yorliqlash bo‘yicha uning milliy talablariga kirmaydi.

[6] Urug‘siz tarvuzlar to‘liq pishmagan urug‘larni va ayrim hollarda pishgan urug‘larni o‘z ichiga olishi mumkin.

C. Mahsulotning kelib chiqishi

Kelib chiqish mamlakati[7] hamda ixtiyoriy ravishda yetishtirilgan hudud (tuman) yoki milliy, hududiy (viloyat) yoxud mahalliy joy nom

D. Tijorat tavsifnomalari

• nav;
• o‘lcham (kalibrlash amalga oshirilgan hollarda), minimal va maksimal diametrlar bilan ifodalangan holda.
• soni (ixtiyoriy ravishda)

E. Rasmiy nazorat belgisi (ixtiyoriy)

1964 yilda qabul qilingan.
Oxirgi marta 2021 yilda qayta ko‘rib chiqilgan.
2023 yilgi standartlarning Namunaviy shakliga muvofiqlashtirilgan.

Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotining (OECD) meva va sabzavotlar uchun xalqaro standartlarni qo‘llash chizmasi ushbu standartni qo‘llash bo‘yicha illyustratsiyalar bilan boyitilgan tushuntiruvchi risolani chop etgan. Mazkur nashrni OECD kitob do‘konidan www.oecdbookshop.org manzili orqali xarid qilish mumkin.

_____

[7] Mamlakatning to‘liq nomi yoki keng qo‘llaniladigan nom ko‘rsatilishi kerak.

STANDARTLAR INSTITUTI #Q05UMAENFT - 25.09.2026 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGI VAZIRLIGI